

ΕΝΟΤΗΤΑ 1

Η εποχή του Διαφωτισμού

Μπακάλης Κώστας: history-logotexnia.blogspot.com

Ποιες σημαντικές αλλαγές γίνονται στην Ευρώπη στη Νεότερη εποχή;

Β. ΔΙΑΦΩΤΙΣΜΟΣ

► Τι είναι διαφωτισμός και ποιες είναι οι βασικές του θέσεις;

Πρόκειται για **ευρωπαϊκό πνευματικό κίνημα** με βασικές θέσεις:

την απόρριψη κάθε αυθεντίας

την κριτική κάθε υφιστάμενης γνώσης

Την αποδοχή της λογικής ως του μόνου ασφαλούς τρόπου ερμηνείας του κόσμου

την πεποίθηση ότι ο άνθρωπος μπορεί να προοδεύει διαρκώς.

Β. ΔΙΑΦΩΤΙΣΜΟΣ

► Τι είναι διαφωτισμός
και ποιες είναι οι βασικές του θέσεις;

Πρόκειται για **ευρωπαϊκό πνευματικό κίνημα** με βασικές θέσεις:

την απόρριψη κάθε

την κάθε υφιστάμενης γνώσης

Την αποδοχή της ως του μόνου ασφαλούς
τρόπου ερμηνείας του κόσμου

την πεποίθηση ότι ο άνθρωπος μπορεί να
διαρκώς.

- Πού και πότε εμφανίστηκε ο Διαφωτισμός;
- Ποιοι υπήρξαν οι κορυφαίοι εκπρόσωποί του;

Πρωτοεμφανίστηκε στην **Αγγλία**, στα τέλη του **17^{ου}** αιώνα.

Εδραιώθηκε στη **Γαλλία** το **18ο** αι. και εξαπλώθηκε σε ολόκληρο τον κόσμο.

Κορυφαίοι διαφωτιστές: **Ρουσό, Βολτέρος, Μοντεσκιέ, Ντιντερό.**

- Πού και πότε εμφανίστηκε ο Διαφωτισμός;
- Ποιοι υπήρξαν οι κορυφικοί εκπρόσωποί του;

Πρωτοεμφανίστηκε στην , στα τέλη του αιώνα.

Εδραιώθηκε στη το αι. και εξαπλώθηκε σε ολόκληρο τον κόσμο.

Κορυφικοί διαφωτιστές: Ρουσό, Βολτέρος, Μοντεσκιέ, Ντιντερό.

γ. Γιατί ο Διαφωτισμός υπήρξε πολιτικό κίνημα;

- ✓ Μέσα από το Διαφωτισμό η **αστική τάξη** διεκδίκησε τα επιχειρήματα που θα τεκμηρίωναν το δικαίωμά της **να ασκήσει εξουσία**.

γ. Γιατί ο Διαφωτισμός υπήρξε πολιτικό κίνημα;

- ✓ Μέσα από το Διαφωτισμό η **τάξη** διεκδίκησε τα επιχειρήματα που θα τεκμηρίωναν το δικαίωμά της **να ασκήσει εξουσία**.

Έννοια κλειδί – αστική τάξη

- Τι καταλαβαίνω σήμερα με τον όρο αστική τάξη;
- Στο σκίτσο - προεπαναστατική Γαλλία - η αστική τάξη (ως τμήμα της τρίτης τάξης) με ποια από τις τρεις μορφές νομίζετε ότι ταυτίζετε;

► Τι είναι τα «φυσικά δικαιώματα» που διακήρυσσε ο Διαφωτισμός;

ζωής

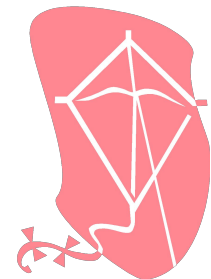
ιδιοκτησίας

ισονομίας

ελευθερία σκέψης και έκφρασης

τα οποία δεν μπορεί να καταργήσει καμιά εξουσία.

- Τα ονόμασε φυσικά, καθώς προκύπτουν από την ιδιότητα του ανθρώπου και μόνο.

► Τι είναι τα «**φυσικά δικαιώματα**» που διακήρυξε ο Διαφωτισμός;

Four horizontal bars with rounded ends, each containing a yellow rectangular box for text entry. The bars are colored orange, grey, yellow, and blue from top to bottom. Each bar is connected to a larger, empty rectangular box on the right by a thin line of the same color.

τα οποία δεν μπορεί να καταργήσει καμιά εξουσία.

- Τα ονόμασε φυσικά, καθώς προκύπτουν από την ιδιότητα του ανθρώπου και μόνο.

3. Διαφωτισμός και πολιτική

α. Οι απόψεις του Τζον Λοκ

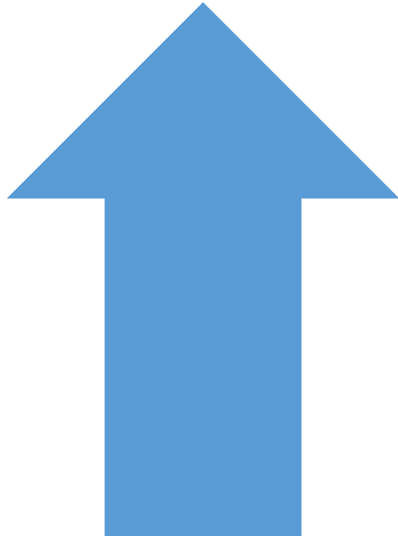
Αν ένας ηγεμόνας χρησιμοποιεί την εξουσία του εναντίον του λαού του [...], τότε ο λαός έχει το δικαίωμα να τον αντιμετωπίσει με βία. Ο σωστός τρόπος για να αντιμετωπιστεί η παράνομη βία της εξουσίας είναι η βία.

Δύο δοκίμια περί διακυβερνήσεως (1689). Πηγή: <http://www.spartacus.schoolnet.co.uk/>

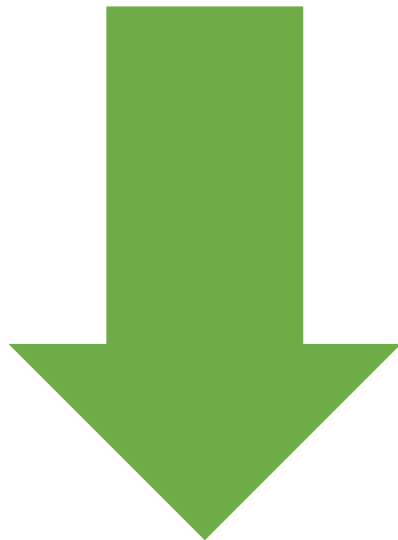

▲ Ποια άποψη υποστηρίζει ο Τζον Λοκ;

► Τι σημαίνει η θεωρία του κοινωνικού συμβολαίου του Τζον Λοκ;

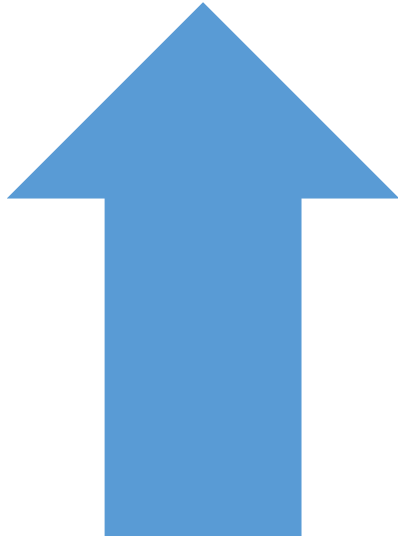
Οι πολίτες παραχώρησαν στο κράτος ορισμένες από τις ελευθερίες τους και ως αντάλλαγμα αυτό τους εξασφάλισε την ασφάλεια.

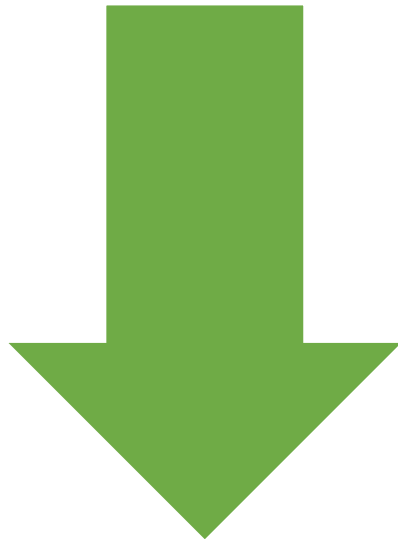
Εάν το κράτος παραβαίνει τους όρους του συμβολαίου και γίνεται τυραννικό, **τότε οι πολίτες έχουν το δικαίωμα της επανάστασης.**

► Τι σημαίνει η θεωρία του κοινωνικού συμβολαίου του Τζον Λοκ;

Οι πολίτες
[redacted] στο
κράτος ορισμένες από
τις ελευθερίες τους και
ως αντάλλαγμα αυτό
τους εξασφάλισε την
[redacted].

Εάν το κράτος παραβαίνει
τους όρους του
συμβολαίου και γίνεται
τυραννικό, **τότε οι
πολίτες έχουν το
δικαίωμα της**
[redacted].

β. Οι απόψεις του Ζαν Ζακ Ρουσό

Οι φορείς της εκτελεστικής εξουσίας δεν είναι αφέντες του λαού, μα υπάλληλοί του. Ο λαός πρέπει να μπορεί να τους διορίζει και να τους απολύει όποτε θέλει. Δεν υπάρχει θέμα να συμβληθούν με το λαό: πρέπει να τον υπακούουν.

Το κοινωνικό συμβόλαιο (1762), μτφρ. Δ. Κωστελένος, Αναγνωστίδης, σ. 164.

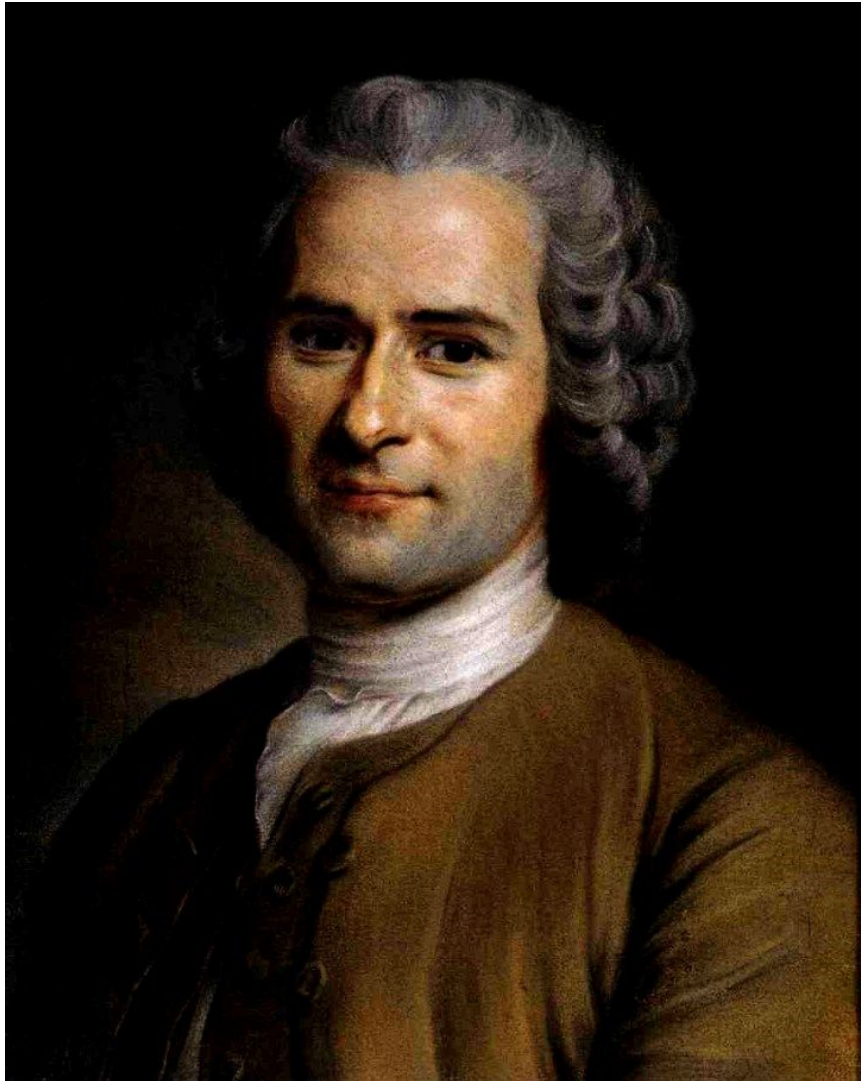
- ▶ Οι φορείς της εκτελεστικής εξουσίας δεν είναι αφέντες του λαού, μα υπάλληλοί του».

Το σχόλιο σας για τη συγκεκριμένη φράση του Ρουσό.

Τι λέει ο τρελός; Λαϊκιστής θα ήταν!!!
(γόνιμος αναχρονισμός)

► Ποιες υπήρξαν οι θέσεις του Ζαν Ζακ Ρουσό;

- ★ Την πολιτική εξουσία πρέπει να τη διαχειρίζεται ο λαός και όχι κάποιος ηγεμόνας
- ★ **Γενική Βούληση** = εκφράζει το δημόσιο συμφέρον μέσα από τη συμμετοχή του λαού στη λήψη των αποφάσεων.

4. Ο Μοντεσκιέ και η διάκριση των εξουσιών

◀ Υπάρχουν σε κάθε κράτος τρία είδη εξουσίας: η νομοθετική, η εκτελεστική που εξαρτάται από το δίκαιο των εθνών (εκτελεστική εξουσία), και η εκτελεστική που εξαρτάται από το αστικό δίκαιο (δικαστική εξουσία). [...] Δεν υπάρχει ελευθερία όταν συμπίπτουν στο ίδιο πρόσωπο ή στο ίδιο διοικητικό σώμα, η νομοθετική με την εκτελεστική δύναμη [...]. Δεν υπάρχει, επίσης, ελευθερία αν η δικαστική δύναμη δεν είναι χωρισμένη από τη νομοθετική και την εκτελεστική. [...] Όλα θα ήταν χαμένα αν ο ίδιος άνθρωπος ή το ίδιο σώμα [...], ασκούσε τις τρεις αυτές εξουσίες.

Το πνεύμα των νόμων (1748).

Πηγή: Γ.Δ. Ζιούτος, Μοντεσκιέ, Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα 1993, σ. 333-334.

▲ Αφού μελετήσετε τις πηγές 3α, 3β και 4, να παρουσιάσετε σε σύντομο κείμενο τις πολιτικές θέσεις του Διαφωτισμού που υποστηρίζονται σε αυτές.

► Τι γνωρίζετε για την αρχή της «διάκρισης των εξουσιών»;

Η εξουσία να μοιράζεται σε τρεις διαφορετικούς φορείς, ώστε οι φορείς της εκτελεστικής εξουσίας να μη συγκεντρώνουν υπερβολική δύναμη.

- Η **εκτελεστική** εξουσία πρέπει να ασκείται από το σώμα που εφαρμόζει τους νόμους - κυβέρνηση.
- Η **νομοθετική** από το σώμα που θεσπίζει τους νόμους - βουλή.
- **Δικαστική** από εκείνους που ελέγχουν την τήρηση των νόμων - δικαστική.

► Τι γνωρίζετε για την αρχή της «διάκρισης των εξουσιών»;

Η εξουσία να μοιράζεται σε τρεις διαφορετικούς φορείς, ώστε οι φορείς της εκτελεστικής εξουσίας να μη συγκεντρώνουν υπερβολική δύναμη.

- Η [redacted] εξουσία πρέπει να ασκείται από το σώμα που εφαρμόζει τους νόμους - κυβέρνηση.
- Η [redacted] από το σώμα που θεσπίζει τους νόμους - βουλή.
- [redacted] από εκείνους που ελέγχουν την τήρηση των νόμων - δικαστική.

▲ Χαρακτικό με το Βολτέρο. Δεύτερο μισό του 18ου αιώνα.

◀ Κάθε άνθρωπος που διώκει το συνάνθρωπο και αδελφό του γιατί δε συμφωνούν οι γνώμες τους είναι ένα τέρας [...]. Αυτή η φριχτή διχόνοια, που κρατάει εδώ και αιώνες, μας διδάσκει [...] ότι πρέπει [...] να μη δίνουμε σημασία ο ένας στα λάθη του άλλου· το μεγαλύτερο κακό για την ανθρωπότητα είναι η διχόνοια, και μια μόνο γιατρεία υπάρχει: η αμοιβαία ανοχή. Δεν υπάρχει άνθρωπος που να μη συμφωνεί μ' αυτή την αλήθεια [...]. Αν υπήρχε τρόπος να σκεφτεί κανείς πάνω στη θρησκεία [...], θα καταλάβαινε πως όλοι μας πρέπει ν' ανεχόμαστε ο ένας τη γνώμη του άλλου, γιατί είμαστε όλοι αδύναμοι, ασυνεπείς και αλλάζουμε εύκολα γνώμη.

Βολτέρος, Φιλοσοφικό λεξικό (λήμμα για την ανεξιθρησκία), έτος 1764